

El sentiment de pèrdua

Text > XAVIER XARGAY I OLIVA

Reconec que vaig començar la lectura amb mal peu: a l'inici de l'epíleg, Empar Moliner explica que, per enllaminir el director del programa de ràdio en què col·laborava, per entrevistar Carme Guasch li va dir que era la *mare de...* Vaig arrufar el nas i em vaig preguntar si, com que a Hollywood ara es parla dels *nepobabies*, a casa nostra haurem de parlar de les *nepomamis*. Vaig decidir no respondre'm i començar el llibre pel primer conte, «Nit de Sant Joan». I després del primer, van anar passant, fluids, amens, a voltes molt brillants, els quinze contes restants.

Situacions insulars és el llibre de contes amb què Carme Guasch (Figueres, 1928 - Badalona, 1998) va guanyar el 1989 el Premi Víctor Català (avui dia, Premi Mercè Rodoreda). L'ha reeditat Cap de Brot Edicions de manera meravellosa: el tacte agradable del volum; l'olor de llibre quan l'obres; el dibuix net, insinuant i polisèmic de la coberta; la tipografia... tot convida a la lectura. I una vegada hi estigueu convidats us adonareu que el contingut supera les expectatives que us ofereix la part formal.

M'hi jugo un pèsol que quan Carme Guasch va escriure els contes, el concepte *empoderament* (amb l'ha-

bitual adjectiu *femení*) ni tan sols s'havia plantejat. Es parlava, clar, de feminisme, d'alliberament de la dona, d'igualtat. Tot això hi alena, al llibre, però també, vist des de l'actualitat, podem parlar de dones empoderades, que trampegen les petites tragèdies quotidianes i en surten reforçades. Vegeu, per exemple, el conte «El canvi de marxes»: la història, el to, el ritme i les anècdotes ens conviden a preveure un final trist, una de les típiques tragèdies femenines amb què es rabejava la cultura franquista que acabava de deixar enrere la societat de finals dels vuitanta; en lloc d'això, hi ha un esclat de vida sorprenent i una sorpresa literària que us alegrarà el dia. La resta de protagonistes són dones, tret del relat «Separació de fet», en el qual seguim un detectiu que fa un increïble descobriment, protagonitzat, també, per una dona. Per tant, hi ha setze personatges femenins que ens mostren les seves vides (o els fragments més estel·lars o tristos de les seves vides), sovint en ambients burgesos, gairebé sempre amb una buidor que les tenalla. El sentiment de pèrdua (o els sentiments de pèrdua, perquè també n'hi ha de tipus diferents) envernissa gairebé tots els relats, a vegades com un lleu esfumats de fons,

Situacions insulars

Carme Guasch

Epíleg d'Empar Moliner

GUASCH, Carme. **Situacions insulars** [epíleg d'Empar Moliner]. Llagostera: Cap de Brot Edicions, 2025. 168 p.

a vegades com un traç gruixut que tenyeix tota la resta. Hi ha històries cruels («La dida»), amb finals sorprenents («El congelador», «No és bo que l'home estigui sol», «T'estimo, Eduard»), i a vegades el patetisme incomoda per creïble («Ànima de càntir») o per melodramàtic («Sense arrels»). I tot, exposat en un català plàcid, agradable, modern, ben girbat, amb un punt de risc com quan decideix acabar un conte amb un adverbí (ho anota Moliner a l'epíleg).

Havent acabat els contes, m'adono que havia mal interpretat l'epíleg i que, de fet, coincideixo del tot amb Moliner: Carme Guasch és una autora moderna i cal llegir-la (i *Situacions insulars* en concret) fins i tot malgrat que sigui la *mare de*.

edicions normativitzades publicades posteriorment.

I què hi trobem, en aquests contes? Doncs bruixes i més bruixes, amb els trets més característics del gènere: transformació en animals, aplecs o trobades amb el diable (sobretot els dissabtes o sàbats), malvestats de tota mena (pedregades i tempestes, mals d'ull...), metzines, beuratges i encanteris, etc.

Hi crida l'atenció la importància i el pes de l'Església, ja que sovint hi apareixen majordones, escolans, capellans, escapularis... I, és clar, unes quantes bruixes són majordones, com a «La majordona de les Fonts», «La bruixa» o «De bruixes. Traidoria d'un

escolà». També crida l'atenció que d'alguns contes ens n'ofereixi dues versions, com la història del sabater i les bruixes, que trobem narrada per Josep Berga i Boix i per Josep Saderra, o la dels dos geperuts i les bruixes, narrades per Josep Berga i Boix i per Ramon Pujolar Huguet. Aquesta darrera està en castellà, ja que la va publicar al volum *Folklore de nuestras comarcas*.

Les il·lustracions de Montse Rubio, inspirades en la tradició anglosaxona, són d'allò més reeixides i són una mostra de la seva capacitat de crear éssers fantàstics, com podem comprovar en altres obres seves. Criden l'atenció del lector començant per la coberta i la contracoberta.

BARTOLOMÉ, José Luis. **Pet s'escaire: Aplec de contes de bruixes de la Garrotxa**. Olot: El Bassegoda, 2025. 79 p.